

Рецензія
доктора економічних наук, професора
Божкової Вікторії Вікторівни
на дисертацію Крикун Валентини Сергіївни
на тему «Теоретико-методичні підходи до
удосконалення регіональної стратегії розвитку»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 Економіка

Актуальність теми наукового дослідження. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України, коли через війну з РФ поглиблюються і без того значні територіальні диспропорції у розвитку регіонів, відбуваються докорінні зміни у структурі економіки, демографії, економічних і соціальних моделях і механізмах діяльності, а під впливом світових процесів зростає потреба впровадження інновацій, ІКТ і цифровізації в усіх сферах господарювання, особливо актуальними постають питання удосконалення стратегічної діяльності на регіональних рівнях.

Розробка регіональних стратегій розвитку, які враховують сучасні виклики, відповідають новим умовам, вимогам розвитку локальних ініціатив, потребам сталого розвитку можлива тільки за умов використання якісної методології, чому і присвячена дана дисертація.

Відтак, дослідження теоретико-методичних підходів до удосконалення регіональної стратегії розвитку є актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами.
Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. При виконанні теми «Інноваційні стратегії управління бізнес-процесами суб'єктів підприємництва» (номер державної реєстрації № 0121U109191, 2021-2025 рр.) авторкою розширено класифікацію видів регіональних стратегій розвитку і запропоновано виокремлювати стратегії «За типом інновацій» та «За видами фінансування».

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.
Результати аналізу дисертації дозволяють стверджувати, що дослідження

визначеної дисертанткою проблеми є системним, цілісним і комплексним.

У першому розділі роботи авторкою проведено компаративно-декомпозиційний аналіз дефініції «регіональна стратегія розвитку» і запропоновано її розуміти як таку програму дій, що забезпечує стійкий соціо-еколого-економічний розвиток регіону на основі розширеного відтворення регіонального потенціалу та підтримки інноваційних, інвестиційних, техніко-технологічних, культурних та інших ініціатив. Таке уточнення визначення має важливе методологічне, теоретичне і практичне значення та дозволяє в подальшому доповнювати регіональні стратегії розвитку новими розділами, які стосуються інноваційної, інвестиційної, техніко-технологічної, культурної та інших видів діяльностей; забезпечувати позитивну динаміку (розширене відтворення) не тільки економічних (як маркерів зростання), а й соціальних, екологічних та інших складових потенціалу регіону.

У другому розділі роботи авторкою удосконалено класифікацію стратегій розвитку регіону шляхом розширення переліку і змісту класифікаційних ознак: запропоновано виокремлювати за ознакою «За типом інновацій» стратегії інноваційного прориву, інноваційних модифікацій, інноваційних удосконалень та за ознакою «За видами фінансування» - стратегії з фінансуванням за рахунок альтернативного фінансування, за рахунок багатоканального фінансування, за рахунок державних коштів, за рахунок місцевих бюджетів.

Такі пропозиції сприяють розвитку наукової думки в частині удосконалення методологічного забезпечення наукових досліджень, а також, мають практичну значущість в контексті поліпшення розуміння сутності різних видів стратегій.

Вперше запропоновано методичний підхід до оптимізації складу і структури бюджету регіональної стратегії розвитку, що ґрунтуються на принципі «Парето-оптимальності», надає можливість фінансово підтримувати програми розвитку (інноваційні, смарт тощо) у регіоні, здійснювати комунікації, відповідно до сучасних вимог. Реалізація цих пропозицій сприяє

забезпеченю збалансованого розвитку регіону.

Авторкою удосконалено теоретико-методичний підхід до розроблення регіональної стратегії розвитку, який передбачає додатково до прогнозування застосування форсайту, уточнення процесів цілепокладання щодо узгодження цілей рівнів «держава – регіон – територіальна громада – соціально-економічний суб’єкт – громадськість» та оптимізацію витрат на смартизацію, інноваційну і комунікаційну діяльності у структурі бюджету. Реалізація такого підходу забезпечить в подальшому гармонійний стійкий розвиток регіону.

У третьому розділі роботи набула подальшого розвитку модель узгодження стратегічних ініціатив розвитку регіону в частині розширення і доповнення її складових елементів: впровадженням омніканальної системи комунікацій та узгодженням пропозицій від всіх цільових груп стейкхолдерів. Це надає можливість врахувати всі стратегічні ініціативи, обґрунтовано визначити «точки росту» регіону та відповідальності стейкхолдерів на основі ефективної взаємодії та скоординованої співпраці;

Удосконалено організаційно-економічний механізм удосконалення регіональної стратегії розвитку, який доповнено структурним блоком «Комунікаційна діяльність», що уможливлює стимулювання змін і активізацію комунікацій з метою покращення системних взаємозв'язків у галузі бізнесу, науки та інновацій і залучення стейкхолдерів до процесів стратегічних перетворень.

Реалізація запропонованих змін дозволяє забезпечити активізацію смартизації, інноваційної і комунікаційної діяльностей, які, в свою чергу, підштовхнуть до оновлення й кардинальних трансформацій у регіоні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, опублікованих працях. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені у дисертації, є обґрунтованими і доведеними. Методологічною базою роботи є сучасні теорії економіки й розвитку, концепції регіоналізму та стратегічного планування, методи наукового пізнання.

Результати дисертаційного дослідження неодноразово оприлюднювались на науково-практичних конференціях, зокрема: на II Міжнародній науково-практичній конференції «Боголібські читання» (м. Переяслав, 2022 р.), Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (м. Київ, 2023 р.), Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Фактори впливу на стійкий розвиток вітчизняних підприємств. Пріоритети розвитку фінансів, менеджменту та маркетингу: традиції, моделі, перспективи» (м. Київ, 2023 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Боголібські читання» (м. Переяслав, 2023 р.), VI Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (м. Кропивницький, 2023 р.), VII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» (м. Київ, 2024 р.), Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Пріоритети розвитку фінансів, менеджменту та маркетингу: традиції, моделі, перспективи» (м. Київ, 2024 р.), XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Умови економічного зростання в країнах з ринковою економікою: матеріали» (м. Переяслав, 2024 р.).

Значення для науки і практики отриманих результатів. Обґрунтовані у дисертації Крикун В. С. положення дозволяють розв'язувати актуальні наукові завдання розроблення теоретико-методичних підходів до удосконалення регіональної стратегії розвитку.

До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать удосконалені теоретико-методичний підхід до удосконалення регіональної стратегії розвитку, модель узгодження стратегічних ініціатив розвитку регіону, організаційно-економічний механізм удосконалення регіональної стратегії розвитку.

Результати дисертаційного дослідження використано у практичній діяльності Установи «Агенція регіонального розвитку Сумської області»

(Довідка № 01-06/118-1 від 22.09.2025 р.), Бочечківської сільської ради Конотопського району Сумської області (Довідка № 03.1-18/3482 від 27.10.2025 р.). а також у навчальному процесі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Міністерства освіти і науки України при викладанні дисциплін «Стратегічний аналіз» і «Регіональна економіка» (Довідка № 874 від 15.04. 2025 р).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Зміст роботи є логічними, послідовним і завершеним, наукові положення і висновки – обґрунтованими і достовірними. У вступі до роботи визначені мета, завдання, предмет, об'єкт, конкретизовано методологічний апарат дослідження, які узгоджені зі структурою та висновками роботи. Висновки є вмотивованими, ґрунтуються на результатах, викладених послідовно в трьох розділах дисертації. Відтак, мета дослідження досягнута і дисертація Крикун В. С. є завершеною науковою працею.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи дисертацію, доцільно висловити окремі зауваження і недоліки:

1. У першому розділі роботи логічно представлений докладний порівняльний економічний аналіз стану розвитку регіонів України. Враховуючи те, що в роботі вперше запропонований методичний підхід до оптимізації бюджету за правилом «Парето-оптимальності», можливо, у аналітичній частині дисертації потрібно було б більше уваги приділити ще й аналізу регіонального бюджетування, як важливої передумови стійкого розвитку.

2. З тексту роботи не зрозуміло: який горизонт стратегування авторка вважає прийнятним на сучасному етапі соціально-економічного розвитку України і чому саме такий?

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Основні результати дослідження опубліковані в 12 наукових працях, серед яких 4 статі у наукових фахових виданнях і 8 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій. Аналіз наукових робіт здобувачки свідчить, що вони

повною мірою відображають основні положення і висновки дослідження.

Висновок про відповідність кваліфікаційної наукової праці чинним вимогам. Дисертація Крикун В. С. є актуальним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке має теоретичне і практичне значення.

Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань, основні положення дисертації мають наукову новизну і пройшли достатню апробацію. Зміст роботи повністю відповідає спеціальності 051 Економіка. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Крикун Валентини Сергіївни на тему «Теоретико-методичні підходи до удосконалення регіональної стратегії розвитку» є самостійним завершеним дослідженням, що відповідає чинним вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка – Крикун Валентина Сергіївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Рецензент:

завідувач кафедри бізнес-економіки та адміністрування
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка,
доктор економічних наук, професор

Вікторія БОЖКОВА

